

FEDERALE ADVIESRAAD VOOR OUDEREN

Advies 2016/6

De Federale Adviesraad voor Ouderen, opgericht krachtens de wet van 8 maart 2007 tot oprichting van een Federale Adviesraad voor Ouderen en waarvan de leden benoemd zijn bij het koninklijk besluit van 13 november 2012 houdende benoeming van de leden van de Federale Adviesraad voor Ouderen, heeft tot taak om op eigen initiatief, op verzoek van de federale regering of op verzoek van een Wetgevende Kamer advies uit te brengen over de tot de bevoegdheid van de federale overheid behorende aangelegenheden met betrekking tot de pensioenen, de gelijkheid van kansen, de sociale integratie en de bestrijding van de kansarmoede, de toegankelijkheid tot de gezondheidszorg en de mobiliteit.

Met toepassing van artikel 3, §3,1° van voormelde wet van 8 maart 2007 brengt de Federale Adviesraad voor Ouderen volgend advies uit:

ADVIES VAN DE FEDERALE ADVIESRAAD VOOR OUDEREN BETREFFENDE HET ONTWERP VAN DERDE FEDERAAL PLAN ARMOEDEBESTRIJDING 2016-2019

SITUERING VAN HET ADVIES

De Federale Adviesraad voor Ouderen heeft de bevoegdheid gekregen om zich bij middel van adviezen uit te spreken over de algeheelheid van de materies die de ouderen aanbelangen.

Eén van deze bevoegdheidsdomeinen slaat op de maatschappelijke integratie en de armoedebestrijding.

De Raad heeft kennis genomen van het ontwerp Derde Federaal Plan Armoedebestrijding 2016-2019. Na voorbereiding ervan in de Commissie Maatschappelijke Integratie en Armoedebestrijding heeft de Raad conform artikel 3 §2 van de wet van 8 maart 2007 een bespreking gewijd aan dit ontwerp.

Onderhavig advies dient best gelezen te worden in samenhang met het advies 2016/5 betreffende de algemene beleidsnota inzake armoedebestrijding van 4 november 2015 en de algemene beleidsnota inzake maatschappelijke integratie van 30 oktober 2015.

ADVIES

---

1. ALGEMENE BESCHOUWINGEN

1.1. De FAVO hecht veel belang aan het opstellen van een federaal plan met een coördinatie van de federale maatregelen om de burger een menswaardig leven en bestaanszekerheid te garanderen en om de sociale uitsluiting tegen te gaan. Enkel een breed gedragen, een geïntegreerd en coherent beleid kan de armoede doen verminderen.

1.2. De Raad betreurt dat het derde Federaal Plan niet vroeger kon voorgelegd worden.

1.3. Het ontbreken van een evaluatie van het tweede Federaal Plan Armoedebestrijding wordt door de Raad als een gemis ervaren. Hierdoor ontbreekt een overzicht van de mate waarin de voorgaande beleidsdoelstellingen gerealiseerd

werden en wat hun impact was. Over de eventuele nood aan bijsturing van beleid wordt aldus weinig transparantie gecreëerd.

1.4. Hoewel voor een aantal doelstellingen concrete ijkpunten en acties zijn vooropgesteld, blijft het ontwerp-Plan niet zelden beperkt tot eerder vage beleidsintenties (met "onderzoeken", "evalueren", ...) die niet consequent in acties en meetbare indicatoren zijn omgezet.

Wat eveneens meestal ontbreekt is een systematische tijdslijn voor de uitvoering van de geplande acties en een budgettaire inschatting ervan.

1.5 De Raad stelt vast en betreurt dat de regering een aantal maatregelen heeft getroffen die de armoede nog zouden kunnen doen toenemen. Het steeds strenger wordend beleid ten aanzien van werkzoekenden, de ingrepen op het vlak van de pensioenen en de aantasting van de koopkracht van de niet-actieven zijn daarvan sprekende voorbeelden.

2. ARMOEDE IN EEN RUIMERE CONTEXT

2.1. Bij het omschrijven van het armoederisico wordt veelal verwezen naar de EU-SILC enquête. Dit is evenwel een vrij enge methodiek die alleen de inkomensarmoede in aanmerking neemt. De Raad dringt erop aan dat steeds een bredere benadering zou plaats vinden. Niet alleen dient het bestedingspatroon eveneens in aanmerking te komen maar ook de andere aspecten die mensen al te veel in armoede doen terechtkomen.

2.2. De Raad pleit voor een ruime toepassing van de referentiebudgetten bij het voeren van een effectief armoedebeleid. Het vormt een goede leidraad voor de OCMW's bij het aftoetsen van noden en het garanderen van een menswaardig inkomen. (zie FAVO adviezen 2014/5 en 2015/5).

De voorziene inkanteling van de OCMW's in het stedelijk/gemeentelijk beleid kan aangegrepen worden als een gelegenheid om het gebruik van de referentiebudgetten te stimuleren.

2.3. Alhoewel dit een prioritaire opdracht is toch mag armoedebestrijding niet beperkt zijn tot het verstevigen van de financiële basis en van de koopkracht. Armoede leidt immers ook tot een lagere cultuurparticipatie, minder sociale contacten, minder goede woonomstandigheden en uitstel van gezondheidszorgen. De analyse en de aanpak moeten dus multidimensionaal zijn.

3. DE SOCIALE MINIMA OPTREKKEN

3.1. Inkomensarmoede bij gepensioneerden kan vermeden en teruggedrongen worden door voldoende middelen vrij te stellen voor de versterking van de eerste pensioenpijler (zie FAVO advies 2014/6).

De Raad dringt aan op :

- een verdere verhoging van de minimumpensioenen zodat ze toelaten om een menswaardig leven te leiden;
- het onvoorwaardelijk behoud van de indexatie van de pensioenen;
- de structurele en automatische koppeling van de pensioenen aan de welvaart om uitholling van de pensioenen ten opzichte van loontrekkenden te voorkomen;

- een inhaalbeweging van de oudste pensioenen omdat de welvaartsontwikkeling van de afgelopen decennia niet ten volle verrekend werd.

3.2. De Raad stelt met tevredenheid vast dat de wettelijk voorziene welvaartsenveloppes aan 100 % zullen aangewend worden om de minimum sociale uitkeringen en de sociale bijstandsuitkeringen tot het niveau van de Europese armoededrempel te brengen. De Raad wijst er evenwel op dat de bijkomende enveloppe van 50 miljoen voorzien in de taxshift, volstrekt onvoldoende is om het koopkrachtverlies bij tal van gepensioneerden op te vangen.

3.3. Momenteel krijgen 108.000 mensen een IGO, maar in de realiteit zouden dat er heel wat meer moeten zijn. De inspanningen om het recht op de IGO ambtshalve te onderzoeken zijn waardevol maar nog steeds ontoereikend. Bovendien is het zo dat bij afwijzing achteraf gewijzigde omstandigheden dikwijls niet aangegrepen worden voor een nieuwe aanvraag met dossierheropening. De FAVO stelt dan ook voor dat het recht op de IGO op meerdere tijdstippen automatisch zou onderzocht worden.

Het bekomen van de IGO is trouwens niet alleen belangrijk als waardevol inkomensinstrument in het kader van de armoedebestrijding, maar speelt evenzeer mee voor een aantal afgeleide sociale voordelen. Wie een IGO geniet komt daardoor ook in aanmerking voor sociaal tarief gas, elektriciteit, water, telefoon...

4. ONDERBESCHERMING AANPAKKEN

4.1. Systematische aandacht moet gaan naar het niet opnemen van rechten inzake sociale bescherming door mensen in (kans)armoede. Er moet blijvend gezocht worden naar pistes om de toegang tot de rechten te garanderen.

4.2. In de strijd tegen onderbescherming moet ernaar gestreefd worden om sociale rechten, voordelen en diensten waar mogelijk automatisch toe te kennen. Het is ongetwijfeld een van de doeltreffendste manieren om armoede aan te pakken. Omdat een automatische toekenning van rechten momenteel evenwel slechts in een eerder beperkt aantal gevallen te realiseren valt moet er intussen maximaal ingezet worden op administratieve vereenvoudiging en op het proactief informeren van de mensen over hun sociale grondrechten.

4.3. De onderbescherming is echter niet enkel een kwestie van niet opnemen van rechten door onwetendheid. Andere factoren en drempels spelen evenzeer een rol. Zo zou een toegankelijk, betaalbaar en verstaanbaar justitiesysteem kunnen bijdragen om sociale en andere rechten te valoriseren. De FAVO betreurt dat hieraan in het ontwerp-Verslag geen aandacht wordt geschonken.

5. EEN TOEGANKELIJKE EN BETAALBARE GEZONDHEIDSZORG

5.1. De toegang tot en het recht op kwaliteitsvolle en betaalbare gezondheidszorg moet voor alle gepensioneerden verzekerd blijven door de versterking van de verplichte solidaire ziekteverzekering.

5.2. De betaalbaarheid van gezondheidszorg moet verzekerd worden en de toegang tot de zorgverstrekkers moet laagdrempeliger en meer doorzichtig gemaakt worden (zie ook FAVO advies 2015/2) o.m. door:

- het wettelijk begrenzen van ereloon-supplementen voor éénpersoons-kamers;
- volledige transparantie van prijzen en diensten; zo moet de patiënt vooraf duidelijkheid krijgen over de kosten van een ziekenhuisopname in functie van de eigen keuzemogelijkheden;
- een veralgemeende toepassing van de derdebetalersregeling, waardoor het uitstelgedrag voor doktersbezoek vermeden kan worden;

5.3. De toegang tot betaalbare verzekeringen moeten gegarandeerd worden, ongeacht de leeftijd. Bijzondere voorwaarden of weigeringen moeten objectief gemotiveerd worden;

6. TOEGANG TOT ENERGIE EN WATER WAARBORGEN

In ons land heeft één huishouden op vijf af te rekenen met energiearmoede. Heel wat ouderen - en zeker de alleenstaanden onder hen - behoren daartoe omdat ze dikwijls gehuisvest zijn in verouderde en slecht geïsoleerde woningen.

In het ontwerp-Plan wordt terecht aangegeven "dat water en energie geen koopwaar, maar levensnoodzakelijke rechten zijn". Het zijn basisgoederen die voor iedereen toegankelijk moeten zijn. De FAVO betreurt dan ook dat een federale regering louter omwille van besparingen het BTW tarief op elektriciteit terug naar 21 % heeft gebracht zonder dat daar sociale correcties tegenover staan.

7. DIGITALE INCLUSIE BEVORDEREN

7.1. Inzake de digitale inclusie dient de federale overheid in samenwerking met de Gemeenschappen en met het middenveld inspanningen te leveren om de toegang tot het ICT gebruik in het dagelijks leven te vergemakkelijken, te vereenvoudigen en erover te waken dat de operatoren een laagdrempelig aanbod aanbieden.

7.2. De FAVO beklemtoont evenwel dat de uitbreiding van online dienstverlening er niet mag toe leiden dat aan de burger de mogelijkheid voor een service met fysiek contact wordt ontnomen. Alle overheden moeten het recht op papieren informatie en een fysiek toegankelijk loket waarborgen en de burger duidelijk informeren over deze mogelijkheid

8. PARTICIPATIE

De FAVO vindt het spijtig dat in het ontwerp-Plan geen aandacht wordt geschonken aan het fenomeen van het risico op vereenzaming door een verminderde - of zelfs totaal ontbrekende - deelname aan het sociaal-cultureel gebeuren. Kansarmen participeren veel minder aan het verenigingsleven, aan culturele en aan sportactiviteiten. De kostprijs is vaak een te hoge drempel. Hieraan kan toegevoegd worden dat mensen met zware financiële problemen en kopzorgen omwille van die situatie al sowieso weinig interesse zullen kunnen hebben in socioculturele participatie. Nochtans draagt deze participatie in sterke mate bij tot het doorbreken van het isolement en het opkrikken van eigenwaarde en zelfvertrouwen.

De OCMW's spelen rechtstreeks en onrechtstreeks een belangrijke rol in de toeleiding en de doorverwijzing naar geschikt aanbod. Dat er in de toegekende middelen wordt geknipt en de doelgroep wordt beperkt is dus zeker te betreuren. De toewijzing van middelen moet zeker ook een positieve impact hebben op de sociale participatie van ouderen.

9. GEZAMENLIJKE AANPAK

Armoedebestrijding is een multidimensionaal en transversaal verhaal. Het is dan ook absoluut nodig om een gecoördineerde aanpak te hebben tussen Europa, het federaal bestuur, de gemeenschappen, de gewesten en de lokale besturen. De Raad roept op tot meer inspanningen om de diverse beleidsinitiatieven bij elkaar te brengen over beleidsdomeinen en -niveaus heen.

10. WAARDERING VOOR SOLIDARITEIT

De overheid kan de problematiek van de (kans)armoede niet alleen oplossen. De Raad deelt volkomen de stelling dat personen, verenigingen en instanties, die zich dagdagelijks solidair betonen en zich daadwerkelijk inzetten voor armoedebestrijding, respect, ondersteuning en het gemak vanuit de overheid.

11. OPVOLGING

De Raad neemt zich voor om de uitvoering van het derde Federaal Plan Armoedebestrijding te gepasten tijde te evalueren.

12. AANDACHT VOOR DE DIMENSIE ARMOEDE

De Raad vraagt dat bij de uitvoering van Regelgeving Impact Analyse (RIA) de dimensie armoede steeds voldoende aan bod komt.

De Raad zelf verbindt er zich toe om bij het uitbrengen van adviezen voor de in zijn bevoegdheid liggende beleidsdomeinen voldoende aandacht te besteden aan de dimensie armoedebestrijding bij ouderen.

Goedgekeurd tijdens de algemene vergadering van 13 juni 2016

**De Voorzitter,
Luc JANSEN**

**De Ondervoorzitter,
Willy PEIRENS**